

TANÍTÓK LAPJA

TANÜGYI ÉS GAZDASÁGI UJSÁG

ELŐFIZETÉSI ÁRRAK:

Egész évre 160 L, Félévre 80 L,
Negyedévre 40 L.
■■■■■ Egyes szám ára 7 Leu. ■■■■■

Felelős szerkesztő és kiadó:
GYERKES MIHÁLY

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Str. Mihailu Viteaz (Király-u.) 3.
Megjelenik két hetenként.
Hirdetések díja soronként 6 Leu.

Reánk szakadt a gond

és most már másodízben. Az impérium átvételekor letett eskü után minden magyar tanító érezte, hogy az új állam vele szemben új követelményeket fog felállítani és csakugyan jött is a rendelet, mely szólt aképen, hogy a román nyelvből, a román nemzet történetéből, irodalmából, Románia földrajzából és alkotmánytanából vizsgát kell tenni, amely egyúttal a tanítói oklevél nostrifikálását is jelenti. Minden tanító kötelességszerűen látott a munkához és ki nyári tanfolyamon, ki magánúton készülve el, egy az államhatalom által kinevezett bizottság előtt az előirt mértékben letette azt a vizsgát, amelyről nostrifikáló bizonyítványt is nyert.

Ebben megnyugodva látott régi munkája után a tanító; állását ezzel biztosítottnak vette; ismét a kis lelkek ápolására fordította gondját, munkáját; ismét az Úr szőlőjében munkálkodott, amikor — alig 1—2 év múlva — ime a szép tavaszi napok egyikén jön a rendelet, hogy akár tett vizsgát, akár nem; akár van nostrifikálásról szóló bizonyítványa, akár nincs, vizsgára kell állania és ugyanezen tantárgyakból újból — és most már román nyelven; aki ezt letenni nem tudja, illetőleg: aki e követelményeknek meg nem felel, az az állami testületből úgy bocsáttatik el, mintha annak tagja sem lett volna, — tehát nyugdíj nélkül. A vizsga idejéül pedig 1923. júl. 15-től aug. 31. van kitűzve. Alig pár hónap! Ez a vizsga az összes magyar tanítókat váratlanul érte s ez az idő a kijelölt feladathoz mértelen lehetetlenül csekély még annak is, aki olyan környezetben van, hogy megszerezheti a módot és alkalmat a tanulásra pl. vegyes

lakosságu községben lakik, vagy aki valamely regátbeli iskolához mehet 2—3 hónapra — amihez első sorban azonban szabadság is kell s amit — egy rendelkezés szerint — kérni ne is próbáljon senki a jelen tanévben. A jövő tanévre kérni pedig minek, amikor addig már a vizsgát le kell tenni és 1923. szept. 1-re már amugy is eldől minden tanítónak a sorsa.

A tanító mindenre kész, nem irtózik a munkától, nem a tanulástól. Amennyiben a román nyelvet még nem beszéli mindenik tanító, az nem rajtuk mulik, hanem a körülményeken; a magyar tanító a saját érdekében állónak érzi, hogy az állam nyelvét mielőbb és minél tökéletesebben elsajátítsa, amit az új vizsga főcélként jelöl meg.

Ám egy második vizsga ellen is lehetne szavunk, de mi ez alkalommal csak azt kívánjuk megmondani, hogy a kijelölt idő felletre rövid. Rövid még akkor is, ha semmi gond nem terhelne és minden munka alól felmennénk mentve. De a gondok nem szűnnek meg, a munkát pedig végezni kell. A tanítást el kell végezni, amely pedig most a tanév végén kíván legderekasabb munkát. Ki az, aki ilyen fárasztó munka között 2—3 hó alatt egy nyelvet elsajátítani képes?

A jövő sötétsége tátong már néhány hónapnyi távolságban, teljes bizonytalanság előtt áll a magyar tanító. Nincs egy nyugodt nappalunk, nincs egy nyugodt éjszakánk: reánk szakadt a gond.

Igy érezzük ezt mi, akiknek sorsáról van szó; de így érzik ezt mások is. A rendelet rideg betűi festik azt a sötét jövőt, a rendeletek mögött álló emberi szívek talán mégis másként nyilatkoznak meg. Erre enged következtetni sok jel és több nagyjelentőségű nyilatkozat.

Aggodalmunk enyhületet nyert azon ünnepély során, mely városunkban, mint a megye és székelység központján 1923. április 15-én tartottak a jelenlegi kormányzathoz tartozó férfiak. Maga Florrsçu igazságügyminiszter ur is, ki magyar szóval üdvözölte a felsorakozó falvak küldöttségeit, itt közelről láthatta, tapasztalhatta, hogy a nyelv-kérdés nem oly egyszerű probléma, mint azt messziről gondolják; teljes jó akarattal, megértéssel hangoztatta ünnepi beszédében, hogy ő maga is újabb meg újabb határidőket ad a magyar bírónak a román nyelv elsajátítására. Dr Kiss Géza képviselő beszámolójában az új alkotmány ismertetése során szintén kijelentette, hogy a román nyelv megtanulásának határidejét a tisztviselők részére kitolják s olyan átmeneteket létesítenek, amelyek megkönnyítik a nehézségeket.

Szükséges ez minden tisztviselői kar részére, de legfőképp a tanítószághoz, amely magyar környezetben, magyar tannyelvű iskolában töltvén idejét, magát gyakorolni semmi alkalma nincs.

A fenti nyilatkozatok után is lehet már reménység az enyhítésre; de ezen felül még több jel mutat arra, hogy a rendeletek mögött a szív is meg fog dobanni és annyi magyar tanítót, kik az állam iránt való hűségben elől jártak és járnak, nem fognak a teljesíthetetlen követelmények rostáján áthullatni, hanem módot és időt adnak arra, hogy azt a követelményt — ha már el nem engedhető — higgyék, nyugodt, alapos készültség előzze meg, mert egy nyelvet úgy elsajátítani, hogy az azon való gondolat kifejezést beszédnek lehessen nevezni — ahhoz idő kell.

Reánk szakadt a gond; tanuljunk, készüljünk; tegyünk meg tőlünk telhetőleg minden lehetőt, hogy a magunk lelkiismerete előtt is nyugodtak lehessünk még akkor is, ha a legrosszabb következnek be. Jobbat nem tanácsolhat senki, mint amivel a száz éves fordulón Madách híres végszava szól hozzánk: Ember küzdj — és bizva bizzál.

Halmágyi Samu.

Neveljünk képzett tanítókat.

A mai modern tanítási irányzatnak vannak olyan követelményei, melyek megkívánják az egyesítést az anya s a csatolt országrészek között legalább a tanügy terén.

Célunk, hogy az ellentétek elsimuljanak, mert csak így lehet eredményes munkát végezni.

Románia áll az anyaországból s a csatolt területekből. A csatolt területek a modern kornak megfelelőleg vannak berendezve s teljesen más alapokon nevelnek. Az anyaország teljesen eltér ebben a tekintetben s az együtt működés teljesen lehetetlen. Erdélynek, Bánátnak stb. minden népiskolája el van látva, kivétel nélkül, gazdasági ismétlő iskolával, hol a tovább nem tanuló fiatalság birtokába jut azon ismereteknek, melyek mint gazdálkodó embernek föltétlen szükségesek. A nép legnagyobb része földmiveléssel foglalkozik s ennek vezetése, irányítása szerintem a tanító kezében kell összpontosuljon. Ilyennek kell lennie kivétel nélkül minden falusi elemi iskolának.

Az anyaországnak lakói túlnyomó részben földmiveléssel foglalkoznak s így nagy szüksége van a népnek a helyes s okszerű gazdálkodásra. Ők az irányítást, vezetést a tanítójuktól várják s azért ebben az irányban is ki kell fejleszteni a tanítóképzést. El kell látni képzett gazdasági oktatókkal, rendelkezésére kell adni különféle gazdasági eszközöket, hogy úgy gyakorlatilag, mint elméletileg kellő kiképzésben részesüljenek a hallgatók.

Csak így lesz képes az iskolából kikerült fiatal tanító a reá bízott falut vezetni s annak helyes irányt mutatni, mint azt megkívánja a mai kor is, hogy minden tekintetben tekintélyes vezetője legyen. Természetesen első s fontos kellék a gazdasági ism. isk. felállítása minden faluban s annak vezetése. A tanítónak, mint falusi gazdasági előadónak, kötelessége az iskola padjai közül kikerült fiatalságnak az évszakoknak megfelelőleg úgy elméleti, mint gyakorlati uton előadást tartani.

Ezek tulajdonképpen a legeredményesebb részei a rendszeres modern oktatásnak s ha a tanító nem rendelkezik ezen ismeretekkel, nem is képes eleget tenni. Az itt szerzett tapasztalataim után ítélve, itt jelenleg hiányzanak ezen előkészítési alkalmak.

A hiba a tanítóképzésben rejlik, mert innen indul ki a nevelés s innen kapja a tanító a szellemi táplálékot.

Mit látunk, ha egy mai kornak berendezett (ugy gondolatban) tanítóképző kapuját átlépjük. Félénk arcú fiatal gyermek tömeget, kik különös viselkedésükkel gondolkozóba ejtik a szemlélőt. Az egyik az idegen látására félre vonul, a másik egy könyvet szorongat s úgy figyel az idegent, ha megszólítjuk valamelyiket, olyan félszegen viselkedik s alig tud kérdésünkre feleletet adni. Éppen így viselkedik az előadás alatt is, nincs meg a röktönző képesség, hogy saját szavaival

mondja el a kívánt feladatot, hanem szigorúan ragaszkodik a könyvhöz. Ez egy óriási hiba. A könyvből való magolás megöli a lelket s elkedvetleníti a tanulót, nem azért tanul, hogy tudjon, hanem mert megkívánják. Az önállóságra kell őket nevelni, hogy önállóan tudja rendezni gondolatait. Így fog tudni majd önállóan cselekedni, dolgozni, mint tanító.

Hatni kell a gyermek kedélyére s ennek legfontosabb kelléke a zene. A zene nagy nevelő erővel bír, ezt kell a növendékekkel megkedveltetni. Sulyt kell fektetni a gyakorlati zenére. Olyan tanerőket kell alkalmazni, kiknek megfelelő gyakorlati tudása van, hogy képes legyen a reá bízott növendékeket a szükséges zenei ismeretekben úgy gyakorlatilag, mint elméletileg kioktatni. Ha az illető zeneoktató csak elméletileg igyekszik a növendékek zene iránti érzékét fejleszteni, munkája teljesen eredménytelen marad. A zenének legfontosabb a gyakorlati része, csak annyit tanítsunk az elméletből, amennyit egy elemi isk. tanító zenei tudása megkíván. Ha ki kerül az életbe s a rábizott falunak fiatalságát kell oktatni, dalkört szervezni, ami fontos s kell, mert közelebb viszi a falu népét az iskolához, nem képes. A zenének akkor van meg a nevelő értéke, ha gyakorlatilag képzett tanítókat nevelünk.

A zene után fontos: a test nevelése. A svédek, németek s a többi nyugati művelt államok képzett torna előadói s sport kedvelői, számtalan ilyen irányú műveiket, minden nemzet nyelvére már átfordítottak. A rendszeres torna oktatását kell bevezetni s ellátni megfelelő tornatermekkel a tanítóképzőket. Nem eltespedt, hanem életerős fiatalságra van szüksége az országnak. A rendszeres torna tanítása maga után vonja a sport iránti érdeklődést. Ma ha Erdély akármelyik kis városkájában megfordulunk, szemtanuja lehetünk, hogy a sport lázban tartja apraját, nagyját. Módosítani kell a torna tanítását.

Még egy nagyon fontos részéről akarok a nevelésnek szólni, ami tulajdonképpen magva a tanítóképző tantárgyainak: a kézi ügyességre való nevelés. Előbb a svédek kezdték kultiválni, de később belátták nagy fontosságát s rendes tantárgya lett minden iskolának. Ha maga a tanítónövendék képes azon szükséges taneszközöket előállítani, amire föltétlen szüksége, ha kikerül s egy faluban elszigetelten kell dolgoznia, saját maga képes szemléltetni s iskolájában a kézimunka bevezetésével a munkát megkedveltetni a gyermekekkel.

A kézimunka fontosságáról s a szemléltetésről nagyon sokat lehetne beszélni, de tudom mindnyájan tisztában vagyunk az említett itteni hiányok nagy fontosságáról.

Nem kritizálni akartam, hiszen nem ez volt a célom, hanem mint jelen körülmények között itt élek s erkölcsi kötelességemnek tartottam, hogy megemlítssem s a hivatalos fórumok tudják, hol van hiba s hogyan kell gyógyítani. Erkölcsi kötelesség, mert a cél egy s az érdek közös.

Ezek alapján úgy futólag is bíráljuk a dolgot, láthatjuk azt, hogy jelenleg a rendszeres modern tani-

tást kell bevezetni, de legelőbb a tanítóképzőkbe, hogy a haladó kor színvonalán álló tanítókat nyerjünk az életnek, a falu iskoláinak és népének.

(Tgu-Jiu.)

Moldován János.

Faiskoláink.

Odorheiu-Udvarhelyvármegye községeinek faiskolái — kevés kivétellel — nagyon-nagyon gyenge eredménnyel működnek. Hogy hol, mi az oka e téren a sikertelenségnek, csak sejtem, de hogy eredmény nincsen, azt határozottan állíthatom. Ugyanis e megyében több kert-tulajdonos gazda szeretett volna ez év tavaszán nagyobb gyümölcsöst beállítani, de csemetét nem kaptak, holott 10—20 L-el fizették volna szívesen darabját.

Elmondhatjuk: fa nincs, de van fásult közöny. Igen, csak ez az oka annak, hogy a kerttulajdonosok nem tudják kicserélni korhadt gyümölcsfáikat, a helyes gazdálkodást gyakorlatilag is keresztül vinni szerető, törekvő gazdák nem tudnak új gyümölcsös kerteteket beállítani. Pedig van gondosan megszerkesztett megyei szabályrendeletünk a faiskolákra vonatkozólag s van igyekvő és a kor szavát megértő tanítóságunk.

A vonatkozó 1900. évi 154. számú megyei szabályrendelet gondosan körülírja a községeknek és tanítóknak, mint faiskola kezelőknek nemcsak a kötelességeit, hanem szép anyagi és erkölcsi hasznot ígérő jogait is.

Hogy ezek a kötelességek és jogok megteremhessék nagy értékű közgazdasági gyümölcsöket, röviden vázolom e tárgyban a községek és a faiskola-kezelő tanítók teendőit a faiskolai üzemterv és vázrajz készítésére nézve.

A faiskola kezelésénél elengedhetetlen az üzemterv. Ebben megjelölendő a faiskolai terület nagysága, az üzemosztályok $\square$ méterekben, ugyanígy az egyes táblák nagysága és a csemete-befogadó képessége 80 cm. sor és 50 cm. növénytavolságban; a befásítás és kiszedés ideje.

A kiszedés ideje úgy állapítandó meg, hogy egy tábla minden évben pihenessen.

A vázrajz pontos mérték szerint készítendő. Pl. 1 m. természetbeni hosszúság a rajzban 5 mm. vagy legtovább 1 cm. legyen. Ez a kicsinyített mérték a vázrajzra feljegyzendő.

Lehet a) alma és körte üzemosztály 6-os forgóval és lehet b) csontmagvuak üzemosztály 4-es forgóval. Ahol a viszonyok nem megfelelők, ott a csontmagvuak osztály elmaradhat.

A faiskola területének a közepén a főbejárattal szemben 2 m. széles főút, az egyes táblák között 1 m.-es út hagyandó meg.

A faiskolai területnek 20 % a szederfa (eperfa), hárs- és akácfa termelésre fordítandó.

A magonc iskola részére 6—8 sor alma, körte, 4—6 sor szeder, hárs, akác, vetésre elegendő 50 cm. sortávolsággal.

Nem kell ehhez költséges befektetés. Egy kis jó akarat megindítja a munkát. A kitartó munka eredményessé teszi tervünket rövid idő alatt. Ennek az eredménynek olyan buzdító hatása lesz, amely anyagilag és erkölcsileg meghozza az elismerést. Mikor egy gondosan szerkesztett megyei faiskolai nyilvántartás a nemesített csemeték százezreiről ad kimutatást, a csemete vásárlás és gyümölcsstermelés nemcsak e megyében, hanem ennek határain messze túl meghozza az elismerés csengő aranyait. Csak egy kis jó akarat!

1923. Április 13.

Győrfi István.

DIDAKTIKA.

Tanítás.

Tantárgy: *Természetrajz.*

A tanítás anyaga: *A vadrepce.*

Osztály: *el. isk. V.*

Tanítási idő: 1 óra.

Előadó tanító: **Albert Vince.**

As előadás ideje: Szeptember hó első fele.

Jegyzet: A tanítás állandó szemléltetés alapján halad. Szemléltetési eszközök: 1. A gyökerestől kiásott növény. 2. Préselt (herbáriumi) növény. 3. A növény festett képe a természetesnek megfelelő színezéssel. 4. A növény egyes részeinek nagyban való lerajzolása a tanító által krétával a nagy iskola-táblán.

Célkitűzés. Gyermekek! a tegnap délután a Küüllő mellett elterülő mezőn sétáltam s gyönyörködtem az ős virágaiban. A sok hervadó virág között megláttam egyet az utszélén, mely leveleinek üde zöldségével s virágainak élénk sárga színével kényszerített arra, hogy őt is észrevegyem. Lehajoltam s bicskám-mal a földből gyökerestől kiástam. Tovább mentem. Ahogy a sósfürdő melletti mezőre értem, láttam, hogy a jobb kezem felőli árok partján és ugaron is sok ilyen virág van, sőt a balkéz felől elterülő vetés között is. Látva azt, hogy a vetés szélén szebb és fejlettebb a virág, onnan újra kiástam egyet s elhatároztam, hogy azt együtt veletek — tövéről-hegyére — figyelmesen megnézzegessem. Itt van az a növény! Ki látott már ilyen virágot?! (Én is, én is.) Hol? (—) Ki tudja, hogy mi a neve? X disznó káposzta, J repcsen, Z mustár stb. Igaz, gyerekek, ezt a növényt az emberek különböző néven ismerik. A helyes neve, melyre a tudósok keresztelték: *Vadrepce.* Ma a vadrepce-ről tanulunk.

Miről tanulunk ma A? B? Feleljen a kérdésemre az egész osztály.

Miről tanulunk ma? A vadrepce-ről.

Tárgyalás. A tegnap hol láttam én legelőbb vadrepce-t A? A *ut szélén.* Hát azután B? A *árok partján* és az *ugaron.* Honnan ástam ki másodszer C? A *vetés* közül. Hol terem tehát a vadrepce D? A

vadrepce szántó földeken, mezőn, árok és utak szélén terem. Milyen a virág színe E!? (A virág színe sárga). Ilyen virágu vadrepce-t csak ősszel lehet látni F!? (Nemcsak ősszel, mert láttam én tavasszal is, mikor a kukoricát kapáltuk, meg nyáron is, mikor a búzát arattuk.) Helyes a megágyelésed, mert a vadrepce tavasztól késő őszig virágozik s ahol elszaporodik olyan dusan virágozik, hogy az egész mező sárgállik tőle. Miért nevezik vajon vadrepce-nek J!? (Azért mert vadon terem.) Gyermekek van még egy repce, melyet az emberek ép úgy természetnek, mint a búzát, vagy a krumplit; a gazdaságban tanultunk is róla. (Igen tanító ur, a gazdasági repce, melynek magvából olajat készítenek.) Ügyes fiu vagy V., hogy megjegyezted a gazdaságtanból tanultakat. Mivel ez a növény a természetelt repcéhez nagyon hasonlít, de nem ültetik, hanem vadon terem, azért nevezik vadrepce-nek, másképpen *mezei mustárnak is hívják*, mert hasonlít a kerti mustárhoz. Miért nevezik mezei mustárnak M?! (felelet.) Mondja el, amit a vadrepce-ről tanultunk idáig N?! Segítő kérdések: Hol található? Milyen színű a virágja? Miért hívják vadrepce-nek? Miért nevezik mezei mustárnak?

Jöjjetek elem gyemekek; álljatok félkör alakban. hogy mindenik jól lásson s nézzük meg a növény *gyökerét.* Milyen színű a gyökér!? (fehér.) Milyen az alakja!? (Hosszu! kerek! gömbölyű!) Nem, gyermekek. Láttátok ti bizonyára, hogy ha valaki egy nehéz ládát akar tovább vinni a helyéről, nincs segítsége, egy dorongot, vagy karó darabot tesz a láda alá, akkor a ládát tolni kezdi, a dorong gurulni kezd s a ládát is magával viszi. Azt a dorongot hengernek vagy hengergőnek nevezik. A gazdaságtanból is ismeritek a hengert, mellyel az elvetett magokat be hengerelik. Ugy-e ez a gyökér hasonlít a hengergőhöz, azért azt mondjuk, hogy *ez a gyökér hengeres.* Nézzétek a gyökér vastagabb részéből vékonyabbak is nőttek ki, vagyis *a gyökér elágazik.* Milyen tehát a vadrepce gyökere K!? (A vadrepce gyökere fehér színű, hengeres és elágazó.) Mondja el O is!? (—) Nézzük meg a szárát! Hasonlít-e a gyökérhez? Igen! Miért R!? (Azért, mert *a szár is hengeres és elágazó.*) Mik vannak a száron C! (Levelek.) Nézzük, a levelek mihez hasonlítanak S?! (A tojáshoz.) Milyen a levél széle K?! (Csipkés.) Igaz, de ha valaki megfigyelte a kutya vagy a macska fogait, látta, hogy a fogak nem állanak mind egyenlő magasságban, egyik nagyobb és jobban kiemelkedik, mint a másik. Itt a levél szélén is a foghoz hasonló csucok vannak, azért azt mondjuk, hogy *a levél széle fogas.* Milyen a levél alakja és szála H?! (A levél tojásdad alakú és fogas szélű.) Mond el te is C! (—) Nézzük meg az alsó és felső leveleket s hasonlítsnk össze! Mi tűnik mindjárt szembe D! (Az, hogy az alsó levelek nagyobbak a felsők kisebbek.) Ugy van! Hát még valamit nem látsz G!? (Igen; azt, hogy az alsó levélnek száracskája van, a felsőnek nincs.) Igaz! Figyeljétek meg, az alsó levél hasonlít a sulyokhoz is, mivel a mosónő a ruhát mosás alkalmával üti; ez a rész, amit G. száracskának neve-

zett, megfelel a sulyok nyelének. Az alsó levelek milyenek C! (Az alsó levelek sulykosak.) Ejnye C. nem figyeltél eléggé! Mit mondtunk, a mosónd a sulyoknak melyik részét fogja! C. nyelét! Mije ez a levélnek! (Nyele.) Milyenek az alsó levelek? (Nyelesok.) A felső leveleknek van-e nyele K! (— nincs.) Az alsó levelek tehát nyelesok, a felsők nyelelennak! Nézd meg mi fűdi a leveleket és a szárat S! (— apró szőröcskék.) Mondja el, amit a levelekről tanultunk P! (Felelet segítő kérdések kapcsán, mint fent.) Nézzük a virágokat! Hol foglalnak helyet a virágok B! (A virágok a szár és az ágak végén foglalnak helyet.) Mondja el C is! (—) Ugy-e több virág van egymás mellett olyan formán, mint a ribizli vagy a szőlő szemek. Az ilyen virágot virágzatnak, még pedig fűrtös virágzatnak nevezzük. A vadrepcének milyen virágzata van D! (—) Miért virágzat és nem virág H! (— mert több virágból van összetéve.) Miért fűrtös virágzat M! (— mert a virágok úgy állanak egymás mellett, mint a szőlőfürtön a szemek.) Nézzétek meg minden virág alatt közvetlen mi van! (4 keskeny sárgás levélke.) Ezt a 4 levélkét kehely levélnek nevezzük. Minek nevezzük ezt a 4 levélkét M? D? H? (—) Láttatok-e a leányok fején gyöngyös, cifra fejdísz? (Igen.) Hogy hívják azt J?! (Koszoru.) Nem; valami más neve van annak. Ki tudja?! Látom C nyújtja az uját; mondd meg C? (C pártá.) Ugy van! Épen mint a lány fejének a díszét pártának hívják, úgy a virágnak is ezt a 4 aranysárga, díszes levelét pártának nevezik. A pártá leveleit külön-külön szírom levélnek hívjuk. A virág pártája négy aranysárga szírom levélből áll S? (—) Nézzük meg, hogy a kehely és a szírom levelek, hogy állanak egymás fölött N! (A kehely és a szírom levelek egymás fölött keresztben állanak.) Az ilyen virágot kereszties virágnak nevezzük. Kérdések alapján elmondják a kehely, pártá és a szírom-levelekről tanultakat.

A szírom leveleken belül, a virág közepén látunk 6 kis szálacskát, melyeknek a végén egy-egy kis gömb van. Hasonlítanak a gombostűhöz, vagy egy ici-pici bunkós bothoz. Ezek a porzók. A bunkócskákban van a virágpor. Hány porzója van a vadrepcének T! (—) Mihez hasonlítanak a porzók Sz? (—) Hol van a virágpor A?! (—) Nézd meg jól a porzókat s mond meg mit látsz G! (Azt látom, hogy 4 nagyobb, 2 rövidebb.) Gyermekek! ezt a 4 hosszabb porzót főporzónak, a 2 rövidebbet mellék porzónak nevezzük. Mit mondtam L?! (—) A vadrepcé hány főporzós virág B?! (—) A porzók közül kiemelkedik egy hosszabb szál, melynek a végén nincs bunkó. A szegfűvirágnál is láthattatok, hogy a fodros szírom levelek közül kiemelkedik 3 hosszú, cérna szerű fehér szál, ez a bibe. A vadrepcé bibéje hosszabb, mint a porzók. Hány bibéje van a vadrepcének V? (— 1.) Mi hosszabb a bibe-e vagy a porzó K! (—) A bibe a magházból — mely a virág alján van — nő ki, belül üres; olyan forma, mint egy kis cső. A virágpor belehull a bibe csövébe s lejut a magházba s azt megtermékenyíti, vagyis a növénynek termése, magja lesz.

A bibéről tanultak összefoglalása. Kérdések: Honnan nő ki a bibe? Milyen a bibe belseje? Miért csöves? A bibébe hullott virágpor hova jut? Hol van a magház? Mi történik a magházzal, ha a virágpor beléjut? Láttatok, hogy a bibe hosszabb, mint a porzó, akkor a virágpor hogy jut be a bibe üregébe? Ha rövidebb volna, akkor könnyen belehullhatna, de hosszabb . . . Megmondom én! Mikor a szél lengedez, az egyik virágot a másikhoz ütögeti s a virágpor egyik virágról áthull a másik bibéjére. Vagy pedig a méhek, pillangók és bogarak, mikor a virágon mászkálnak, a virágpor lábukra, szárnyukra, hátukra hull; amint egy másik virágra másznak, vagy szállanak, a testükre hullott virágport a bibére kenik. A por a bibéről a csövecskén a magházba jut s azt megtermékenyíti. Mivel a vadrepcé bibéje hosszabb, mint a porzók, hogy jut a virágpor a bibére K?! (—).

— A vadrepcé termése. (Lehetőleg olyan növény tartandó kéznél, melyen termés is van; pótolja az eredeti szemléltethetőséget a tanító rajza utáni szemlélet.) A vadrepcének a termése ez (vagy ha rajzzal: ilyen) kicsi hüvely, melyet becőnek nevezzük. Láttatok kikorózott retket, azon is ilyen termések, becők vannak. A becőnek két rekesze van (felnyitom) ebben foglalnak helyet az apró, barna színű magvak. — Hogy nevezik a vadrepcé termését? A becőnek hány ürege, rekesze van? Az üregben mik vannak? Milyenek a magok?

Ha a magok megérnek, a becő alulról fölfelé két részre reped, (egy felrepedt becő bemutatása természetben vagy rajzban) a magok szétszóródnak. Ha a magok megérnek, mi történik a becővel S! (—). Ha magok szétszóródtak, a növény gyökere és szára elszárad s a növény befejezte életét. A vadrepcé tehát csak egy nyáron él, azért egynyári növény. A következő évben az elszóródott magból kel ki az új növény. Ha a magok szétszóródnak, mi történik a növényvel K! (—) Hány nyári növény a vadrepcé Z?! (—) Miért X! (—)

Összefoglalás. Miről tanultunk? Hol található? Miért hívják vadrepcének? Miért mezei mustárnak? Milyen a gyökere? Milyen a szára? Milyenek a levelei? Mivel van fedve a szár és a levelek? Hol foglalnak helyet a virágok? Milyen virágzata van? Hány levélből áll a kehely? A pártának hány szírom levele van? Miért nevezzük kereszties virágnak? Hány porzója van? Miért 4 főporzós? Milyen a bibe? Hogy történik a beporzás? Mi a termés? Hány rekesze van a becőnek? Hogyan szóródnak szét a magok? Miért egy nyári növény? —

Gyermekek! mikor künn jártok mezőn, erdőn s virágokat láttok, figyeljétek meg azokat a legaprólékosabban, gondoljátok mindig a jó Istenre, aki a sok gyönyörű virágot alkotta, aki ezt a világot ilyen szépeknek teremtette.

Vegyétek elő a tankönyvet. Itt van leírva az, amit a vadrepcéről tanultunk. Tanuljátok meg; majd a jövő órán meglátom, ki fogja a legjobban elmondani.

Sovány kenyér, gazdag büntetés.

Arcomat a szégyen pirja festi, kezemben remeg a toll a lelkemben felrajzott indulat nyomán, midőn egy a tanítóságot ért megszegyenítő és botrányosan megalázó esetet kell regisztrálnom.

Az eset a következő:

Találkozom a hetiplacon egy javakorbéli, egyszerű, de talpig ember székelty bácsival, kivel a galíciai lövészárkok sarában hónapokon át együtt feküdtem. A kölcsönös üdvözlés után megkérdezem: hogy van a család? Milyen a kereset? Mi az ujság, arrafelé?

Nagy bőbeszédűséggel mondja el, hogy a kiscsbik fiu az oskolába jár, a leánykának is kéne menni, de hát annak a 10 hónapos „kicsi“-re kell ügyelnie. Az asszony most végzi a vászonszövést, ő pedig a „legényké“-vel, aki már felszabadult az ismétlőtől „erdőlmi“ jár. A kereset jó volna, csak „*ugy nincs szaporája*“, mert ez is, az is méreg drága.

Ujság!? hát vóna az is, de bizony arról „*átalalom beszélni*“.

Szemeit a földre sűti s mogyorófa palcájával a csizmája orrát kopogtatja.

Ujabb kérdésemre aztán elmondja, hogy: »A falunkban három tanító van, egy kisasszony meg két férfi. (Bizony nyomoruságos a helyzetük, mert a „fizetést“ hetenként gyűjtik össze s ami kevés pénz s meg egymás begyűl, azon *osztzkodnak*). Mind a két férfi tanító kezdő, fiatal gyermekember. Ott laknak együtt egy szobában — a plebános urnál — a parochián.

A böjt első vasárnapja előtti szombat este a szomszéd faluban „színház“ volt, a Gyimesi Vadvirágot játszották el a falu fiataljai. A mi két tanítónk is elment a színházba. Az előadás után az ott levő urakkal egy-két pohár bort fogyasztottak, a bálban kettőt-hármat fordultak, aztán csendeszen haza gyalogoltak. De nehogy elaludjanak, — mert mise előtt szentségimádás lesz — nem is feküdtek le az ágyba, hanem ugy ruhástól, széken ülve szunyokáltak.

A harang szavára felébred az egyik s kifelé indul a szobából. A folyóson találkozik a plebános urral, akinek a kezében *fokos* volt. A plebános ur minden további nélkül kapja a fokosát s a nyelével ütni, verni kezdi a tanítót, miközben kiabálja: Hol voltatok az este!? Kitél kéréztetek!? Majd adok én nektek kérekedés nélkül való kimaradást! A megrémült, megalázott tanító — kinek hátán az ütlegeles alatt a fokos nyele *széltörött* — a szobájába vonult vissza. A plebános ur utána rohan, meglátja a széken szunyadó másik tanítót és a fenti kérdések kíséretében *pofozni* kezdi.

A két szerencsétlen fiatal ember áll némán, áll *leeresztett karokkal* s túri, hogy a plebános *ur* üsse, pofozza őket tovább.

Hát ez az ujság most nálunk, erről beszél a falu apraja-nagyja«.

Hallgatok... Bucsuzom... Gondolkozom... Az

az ütleg, az a pof engem is ért, engem is megszegyenített, mert én is tanító vagyok. Megalázott valameny-nyülnket, kik a tanítói tisztséget töltjük be.

Néptanító! Diplomás ur! tizenkét évi tanulásod eredménye összekoldult éh-bér, koldusnak vetett sótal-alamizsna. Látod, hogy izletesebb legyen nyomorult kenyered, gondoskodik sóról a plebános ur, melyet poffal, fokos-nyéllel présel ki a szemeidből.

Azt hiszem, hogy ilyen eset akkor sem fordulhatott elő, midőn a népoktatás apostolai a pap kocsisok, ob-sitos bakakáplárból átvedlett János, Pál vagy Sándor „*deák*“-ok voltak, kiket Szent Mihály naptól Szent György napjáig fogadtak fel »scola-mester«-nek, komenció mellett, mint a bérest, gulyást és kanászt.

Jaj! azóta haladtunk hisz a *huszadik században* élünk.

Azt kérdezed kedves tanító testvéreni, hogy hol van ez az Eldorádó, ez a csoda világ? Vedd elé a helységnévtárt, üsd fel az »L« betűt s lapozz, betűzz szépen és hallgass a hir szárnyára, s megtalárod ezt a községet.

Al'Berth.

Az új adók.

(Befejező közlemény.)

2. A 4-ik számú declaration a kereskedők, iparosok és szabad foglalkozásuak és azok kötelesek vallo-mást adni, akik mérleg alapján adóznak (részvény-társaságok).

3. Városokban mindazon családfők kötelesek egyéni vallomást adni a 4-ik számú mintán, akik a törvény 54. §-a értelmében a maximális 10 leu adó fizetésére kötelesek, tehát akiknek nincsen adó alá eső jövedelmük vagy összesen 10 leunál kevesebb adót kellene fizet-niök létező jövedelmük után.

4. Az összjövedelmi adó szempontjából 6-ik számú declaratiot mindazoknak kell beadniok, akiknek több foglalkozásból származó jövedelmük van s akiknek az eltartása alatt levő családtagokkal együtt a brutto összjövedelmük a 10000 leut eléri.

Ha valakinek a lakhelye szerint illetékes perceptia kerületében csak egyféle adó alá tartozó jövedelme van és ezt az alap adó (földadó, kereseti adó) vallomásá-ban felemlíti, nem köteles az összjövedelméről külön vallomást adni, kivéve, ha családi terhek címén adó-csökkenést igényel. Az ipari foglalkozásból származó jövedelmet akkor is be kell vallani, ha az a 10000 leut meg nem haladja.

A fizetést és a tőkéből származó jövedelmet az 1922. évi állapot szerint kell bevallani.

Az adómentességek a jövedelem adónál nem jön-nek figyelembe, itt tehát az adómentes gyárak és ipar-vállalatok jövedelme és az adómentes házak jövedel-mét is be kell vallani.

A jövedelemadó vallomáshoz mindenki csatolni tartozik a más perceptiahoz tartozó községekben be-adott vallomásának másolatát 1 példányban.

Ha azonban más perceptiához tartozó községekben levő jövedelméről is a vallomást a lakóhelye szerint illetékes perceptiához nyújtja be, abban az esetben az idegen perceptiához tartozó vallomásokat 2 példányban köteles csatolni, melynek az egyike az illetékes perceptiához át lesz téve.

Gyárak és iparvállalatok, amelyekben ötvennél több munkás van alkalmazva, szintén tehetnek 6. mintájú kollektív deklaratíót, de csak abban az esetben, ha az illető alkalmazottaknak fizetésükön kívül más jövedelmük, vagy földjük nincs.

Az egyénekenkénti vallomások az illetékes perceptiákhoz nyújtandók be. A perceptia azokat az érkezés sorrendjében lajstromba foglalja s a félnek a benyújtásról elismervényt ad.

HIREK.

Réu János erdélyegyházmegyei áldozópap, szentszéki tanácsos, főgimnáziumi vallásnár és zárdai r. kath. polgári leányiskolai igazgató f. hó 15-én két napi betegség után, 47 éves korában elhunyt. Bár gyöngye szervezetű, törekeny testű ember volt, halála mégis meglepte tisztelői és ismerősei nagy körét. E városban csak 1919. január óta fejtette ki buzgó működését, mégis ez idő alatt annyit tudott alkotni, hogy emlékéit a messzi jövőre biztosította. A tanügyi téren találkoztunk vele, velünk egy mezőnek volt munkása, csak hogy ő a hitvallásos iskolának lett meggyőződéses harcosa. Itt szembe került az állami oktatás híveivel; de mint ő maga is hangoztatta, ő nem az állami tanítók ellen emelte fel szavát, hanem a felekezeti iskola mellett. Ha irt vagy beszélt, úgy hatott reánk, mint a sir szélén álló, a halálon túl, a jövőbe néző próféta hangja. És ő már túl van a nagy küszöbön, ő már feloldatott abban a nagy, kiegyenlítő valamiben, aminék halál a neve s ahová már csak kegyelettel nézünk s ha ajkunkról mégis szó röpven feleje, az nem lehet más, minthogy: Pihenjen csendesen!

Kis hírek. A nagy politikai események mellett, mint kicsiny hírek húzódnak meg a lapok hasábjain, hogy egy orosz kutató a Góbi sivatagban a homok alatt, mélyen eltemetett várost fedezett fel, melynek maradványai közt gazdag könyvtárakat is talált. Másik kis hír, hogy Amerikát földrengés rázza, hatalmas vulkánosrai öntik a látát, Rio Bamba városát az eltemetés veszedelmével fenyegeti. Valamivel több részletességgel szólt a hír a Tutankhamen egyiptomi faraó sírjának felfedezéséről s a felfedező tragikus elpusztulásáról, meg a fölkapott Tutankhamen-ruha divatról. Mindezek pedig csak azért kicsiny dolgok, mert a napi érdeklődés, emberi túlekedés háttérében messze-messze fekszenek, de a felhők fölé emelkedő nagy dolgok ezek, melyek felett eltűnődni sok-sok prédikációnál termékenyebb. Ime voltak hajdani nagy kulturák, melyek akkor nagyok, hatalmasak lehetnek s jött, jöhe-

tett idő, amikor a természet vagy eltemethette, vagy megsemmisíthette. Ugy van, az emberiség egy ideig küzd, harcol a természet ellen, lenyűgözi erőit, irtatlan erdőségek, homokpuszták helyébe virágzó városokat varázsol és egyszer csak megfordul a világ és az erdő-, a homok kezd hódítani. Hogyan lehet ez? Csak úgy, ha az emberiség egyes csoportjai egymás ellen veszik fel a harcot s az elvakult harcban nem látják, hogy miként kerekedik föléje a legyőzött erdő, a leszorított homok. Régi tudott dolog, hogy a Góbi sivatagon valaha gazdag, virágzó állam volt és az volt belső Ázsia azon táján is, ahol Stein Aurél kutatásai oly gazdag eredményekre vezettek. Öt-hatezer éves kultúra nyomai bontakoztak ki. Egyiptom is még egyre ontja egy hajdani kultúra újabb és újabb csodás bizonyítékait. Ugyanakkor látjuk, hogy a hajdani nagy Perzsiát lassan öleli körül a homok. Az ember feladta a küzdelmet a természet ellen, hogy egymás ellen anélkül vakmerőbben harcolhasson. Mig ezek a hírek kicsiny hírek maradnak, — jelétül, hogy a nagytermészet lassan ható nagy erőt nem ejtik gondolkodóba az embert — addig szomorúan, talán kétségbeesve sohajtjuk: lejtőre jutott az emberiség.

Az alma téli eltartása. Beszélgetés tárgyát képezte, hogyha a *Tanítók Termelő és Értékesítő Szövetkezele*t működési körébe bekapcsolja a gyümölcs termelés szállítását, részben az itthoni szakszerű feldolgoztatását, miképen lehetne állandóan friss és pinceiztől mentes almát hozni a piacokra. Egyik tapasztalt kartárs azt adja elő, hogy télire eltartandó almáját, körtéjét senki egy óráig is pincébe ne rakja. Ősszel leszedés után a padláson elterítve tartsa néhány napig, vagy hétig, a fagyasztó hidegek közeledtéig, akkor száraz sarjut tegyen alól és erre megindítva, az ép és nem ütődött, vagy hibás almákat rakja soronként, közbe ismét sarjut téve garmadába, kupacokba, takarja be sarjuval, szénával, a nagy téli hidegek beálltával pedig, használaton kívül álló lepedőkkel és ruhadarabokkal: elsőrendű és minden izzól mentes gyümölcsöt ehetik a gazda és szállíthat eladásra bármikor. Ilyen almát magam is láttam és ettem január közepén s mondhatom, hogy az alma-, körtéféleknek ezen eltartási módja a legajánlatosabb. Elvégre a gyümölcsöt nemcsak megtermelni, de jól eltartani is igen fontos tudni. Próbálja meg, aki eddig ezt nem gyakorolta.

Csak román oltszét kérésit a posta. A postaigazgatóság legújabb rendelete szerint ezentul a posta, csak románul címzett postai küldeményeket kérésit. A más nyelvű címzések nem vétetnek figyelembe és feladóiknak visszakézbessitetnek azon francoért, amely a küldő ráragasztott. Felkérjük ennél fogva a Tanítók Lapjával összeköttetésben levő kartársainkat és érdekelteket, hogy közöljék a kiadóhivatallal *sürgösen* helyes román nyelvű címüket; viszont a velünk való levelezésüket így címezzék: a kiadóhivatal részére: *Expediți Tanítók Lapja kiadóhivatala Odorheiu*; a szerkesztőség részére: *Redacție Tanítók Lapja szerkesztősége Odorheiu*; a szerkesztő címe: *Mihail Gyekes inv. dir. de stat Odorheiu*, jelenleg azonban, június

végéig a helység neve: *Craiova școala normală de băjeți*. A levél hátára irandó a feladó—*expediator* neve és lakóhelye szintén románul. A rendelet betartása a kézbesítés biztosítása, kérjük azért ezen tájékoztatásunk szives figyelembe vételét.

Negyven százalékos fizetés javítás. *Anghelescu* közoktatásügyi miniszter kijelentette az előtte megjelent tanítók—tanárok küldöttségének, hogy ez évi április 1-ére visszamenőleg a költségvetési 50 millió leu tisztviselők fizetésjavítási előirányzat terhére, a tanítók, tanárok fizetését is 40%-al fel fogják emelni. Az új *Stat*-okat, a megfelelő előlépések és ezen fizetés emelések figyelembe vételével fogják kiállítani.

Emlékirat a román vizsgák ügyében. A közoktatásügyi miniszter azon rendelete, hogy őszig az összes állami iskolai magyar tanítók román nyelven kell vizsgázzanak, különben elbocsátatnak állásaikból, az egész vonalon, érthető megdöbbenést keltett. Ezen rendelet elejtése, illetőleg fenntartása esetén odamódosítása tárgyában, hogy 3 évre osztassék be a vizsgázás anyaga és megfelelő tanfolyamok előzzék meg azokat, az Udvarhelymegyei Tanítóegylet részletesen megindokolt emlékirattal fordult a kulturminiszterhez. Bizakodó reménységgel vagyunk, hogy a miniszter megértéssel fog lenni a tanítók kérelme és javaslata iránt.

Köszönet nyilvánítás és elszámolás. Kedves Kartársak! Az odorheiu tantestület lelkes felhívására leégett házunk felépítésére lelketek egész melegével karoltátok fel szerencsétlen helyzetünket s az egytűvé tartozás érzésétől áthatva részint gyűjtés, részint saját adakozásokat által tettétek lehetővé, hogy leégett otthonunk újból tető alá kerüljön. Nemes és szép ez a tett, melyre igazán nem számítottunk. Fáradságotok, jószívűségetek és nemes tettekért fogadjátok lelkünk elévülhetetlen háláját és szívünk legmélyebb köszönetét. Tantestületünk jegyzőkönyvileg örökölte meg nemes tettek e megnyilvánulását. Adakozás és gyűjtés eredménye a következő: A székelyudvarhelyi áll. iskola tantestülete 1300 leu adománya. A székelyudvarhelyi polg. isk. tanári testülete 600 leu adománya. Bögözi kartársak gyűjtése 284 leu 80 ban, egy füstölt lapocka, 3 liter paszuly, 75 drb. tojás. Karácsonyfalvi kartársak gyűjtése 127 leu. A nagygalambfalvi kartársak adománya 200 leu. A f.-boldogfalvi iskola gyűjtése 53 leu. Balázs András derzsi unitárius lelkész adománya 2 véka buza. A derzsi kartársak gyűjtése 54 leu, 84 tojás, 1 véka kukorica. Gyepesi lelkész és tanító kollega gyűjtése 7 véka gabona. Pálfi Ákos (Homoródszentpál) 1 véka buza. Ujszékelyi kartársak gyűjtése 367 leu 50 ban. Horváth András kartárs adománya 50 leu és Kovács Ferenc adománya (Ujszékely) 20 leu. Az ujszékelyi ismétlő iskola 16 leu 10 ban. Török Ákos csekefalvi kartárs adománya 40 leu. Az égei kartárs gyűjtése 3 véka gabona. Vida Mózes, Borkor Károly adománya 100—100 leu és az agyagfalvi kartársak gyűjtése 200 leu. A székelydályai kartársak gyűjtése 218 leu, 3 véka buza, 4 véka kukorica és 40 drb. tojás. Kolláth Emma adománya 100 leu. Az oklándi kartárs gyűjtése 231 leu. A recsenyódi kartárs

gyűjtése 52 tojás, 1 véka kukorica. Parajdról Kovács Károly, Kovács Mihály 100—100 leu, Hajdu Géza 50 leu. Etédről a tantestület gyűjtése és adománya 330 leu. Nagy Ferenc adománya (Énlaka) 100 leu. Homoródszentmártonból gyűjtés 4 véka gabona és 65 leu pénz. Pálfi Samu magániskolai tanító gyűjtése Salárd (Salárd-telep) Tordam. 500 leu. Mindezen kegyes adományokért fogadják úgy az adakozók, mint a kartársak szives fáradságukért hálás köszönetünket: a *Lőrinczy család*. (Folytatjuk.)

x **Iskolai értesítő** 3-ik kiadásban román—magyar nyelven megjelent és kapható Székely János könyvkereskedésében Odorheiu-Székelyudvarhely.

x **A Minerva** könyvkiadó vállalat kiadásában a következő miniszterileg jóváhagyott ellemi iskolai könyvek jelentek meg: Fejes-Fermery: Uj ABC, Péter-Tóth-Mezey: Olvasókönyv II. rész, Olvasókönyv III. rész, Olvasókönyv IV. rész, Szilágyi: Kolozsmegye földrajza, Szilágyi: Földrajz a III. és IV. osztály részére, Torday Lajos: Számtan II. o. és Számtan III. oszt. részére. Kapható a Minerva Nyomdai Részvénytársaságnál Kolozsvárt és minden könyvkereskedésben.

Szerkesztői üzenetek.

M. S. Nagyajta. Tanító özvegyek nyugdíjellátása iránti kéréshez a legújabb rendelet szerint mellékelni kell:

1. Adóhivatali bizonylatot arról, hogy az elhalt tanító nyugdíj intézeti járulékát hiánytalanul befizette a *Stat*-rendszerrel való fizetések életbeléptetéseig, amely rendén való nyugdíj intézeti levonásokat a tanfelügyelő hivatalból fogja igazolni. Természetes, hogyha nem volna befizetve, akkor előbb be kell fizetni s azután történjék a bizonylat kiállítása.

2. Adóhivatali bizonylat az utolsó 5 év alatt élvezett tanítói fizetéséről, illetőleg a *Stat*-rendszer behozataláig, mert ezen túl élvezett fizetések nagyságát a tanfelügyelő fogja igazolni.

3. Házassági anyakönyvi kivonat román nyelven.

4. Bizonyítvány az anyakönyvi hivataltól (román nyelven), hogy a házasság bíróilag nem lett felbontva.

5. Kiskoru árvák születési anyakönyvi kivonata román nyelven.

6. Községi előljárósági bizonyítvány, hogy az özvegy életben van, azon községben lakos, nem ment ujjolag férjhez, ő (esetleg ki) az árvák eltartója és végül semmiféle fizetési állást nem tölt be.

7. Halotti anyakönyvi kivonat román nyelven.

Hogy mi a nyugdíj megállapításnak a zsinormértéke és mekkora összeget kaphat, arról ezidő szerint biztos tudomásunk még nincs és megfelelő információt sem szerezhetünk.

Könyvnyomda R. t. Odorheiu.

Kiegészítő tanítói vizsgák tankönyvei kaphatók: a „Minerva“ Részvénytársaságnál Cluj.